

Ambitieuze agenda voor nieuwe justitieminister Koen Geens

Een spel van evenwichten, dat is de uitdaging die Koen Geens ziet in zijn nieuw ministerschap: het evenwicht tussen continuïteit en verandering, onafhankelijkheid en verantwoordelijkheid, tussen management en expertise, recht op recht en overconsumptie, en tussen snelheid van justitie en rechten van verdediging. Tussen betaalbaarheid en kwaliteit ook. We distilleerden de belangrijkste punten uit het regeerakkoord over justitie, en sprokelden al enkele eerste reacties. Het minste wat je kan zeggen, is dat Geens vijf drukke jaren tegemoet gaat. Het is nu wachten op zijn beleidsplan.

Ruth Boone

'Hier werken we graag aan mee'. Dat was de reactie van de nieuwe voorzitter van de Orde van Vlaamse Balies Dominique Matthys. Er zit in het regeerakkoord dan ook heel wat lekkers voor de OVB: de verdere informatisering ('de quantumsprong naar de 21ste eeuw', noemt de OVB het), een proefproject voor de eenheidsrechtbank, een betere opvang van geïnterneerden, en een hervorming van de tweedelijnsbijstand. De nomenclatuur voor de berekening van punten in de tweedelijnsbijstand wordt aangepast, de gevallen van 'onweerlegbaar vermoeden van behoefte' worden afgeschaft, en er wordt een remgeld ingevoerd. Stagiairs zullen echter ook een minimumaantal pro-Deo's moeten doen, iets wat in Brussel voor Nederlandstalige advocaten niet evident is: de meeste rechtszoekenden zijn Franstalig, Nederlandstalige stagiairs moeten er snel bij zijn als de BJB de pro-Deozaken verdeelt. De OVB waarschuwt alvast dat de minimumvereisten voor stagiairs niet mogen neerkomen op gratis werk. De OVB betreurt ook dat de regering vasthoudt aan een gesloten portefeuille voor de tweedelijnsbijstand, volgens minister Geens noodzakelijk om de overconsumptie bij justitie tegen te gaan. Wat het remgeld betreft, pleit de Orde voor de inning door de advocaten of de staat, en niet door de BJB's.

In de regeerverklaring staat verder het plan om de rol- en griffierechten te 'harmoniseren', lees verhogen. De bedoeling, zo verduidelijkt kersvers minister van Justitie Koen Geens in de Kamer, is om de autofinanciering van justitie te vergroten. Daarover stelt oud-vrederechter en justitiwatcher Jan Nolf: 'Toen minister van Justitie Turtelboom de verhoging in 2012 aankondigde kaptiteld N-VA-volksvertegenwoordiger Kristien Van Vaerenbergh dat als 'een lompweg dichtend van de begroting'. De bewoordingen 'hervorming en harmonisatie', zijn voorwaar ook een nieuwe taalpit over 'wezelwoorden' van Ann De Caemer waard.'

Om de toegankelijkheid van justitie te garanderen, wil Geens alvast samenzitten met de verzekeraars, om te zien of een meer algemene rechtsbijstandverzekering kan worden aangeboden. Raoul Hedeboom van de PTB stelde in de Kamer wat cynisch dat Geens de verzekeraars daarvoor zeker warm zou kunnen krijgen, maar Geens was daar niet zo zeker van: 'Als er een markt voor zou zijn, zou het al bestaan', stelde hij. Geens wil de verzekering echter niet verplicht maken, zoals bij de autoverzekering.

SNELLER EN EFFICIËNTER

Justitie moet ook sneller werken: binnen het jaar na instelling een uitspraak doen, meer werken met bemiddeling, en de facturen sneller betalen. Minister Koen Geens stelde in de Kamer dat er werk zal worden gemaakt van een tool waarmee de FOD sneller weet wat de magistraten allemaal bestellen, zodat een betere begroting kan worden opgesteld. 'Nu kent de FOD maar de helft van de kosten die ze zal moeten betalen. Een onderzoekrechter kan het uitbaggeren van

het Albertkanaal bevelen, zonder dat de FOD dat weet.' Vorige week raakte bekend dat justitie opnieuw met achterstallige betalingen ten belope van 90 miljoen euro kampt.

Ook een hervorming van de procedures bij de raadkamer en de KI, bijvoorbeeld via minder mogelijkheden tot tussenberoep bij Cassatie, moet de zaken sneller laten verlo-

pen, stelde minister Geens in de Kamer. De herziening van het strafwetboek en het wetboek van strafvordering worden in het vooruitzicht gesteld.

Het betalingsbevel komt opnieuw op tafel: het voorstel werd al eerder gelanceerd, maar sneuvelde toen omdat welzijnsorganisaties en vakbonden op het gevaar wezen van een omkering van de procesgang en een verhoging van de drempel naar justitie. Jan Nolf:

'Dat de regering een onderscheid zou maken tussen de schuldvorderingen ten aanzien van consumenten en handelaars is geen geruststelling, want veel transacties hebben een hybride karakter, ook al omwille van het stijgend aantal werkenden in bijberoep. Dit klantvriendelijk project zal dus leiden tot complicatie en frustratie. Voor beweerd niet-betwiste schuldvorderin-

gen moet integraal ingezet worden op de steeds meer veronachtzaamde mogelijkheden voor minnelijke schikking. Op zeven jaar tijd donderde het aantal behandelde verzoeken voor de vrederechters nationaal met 41 procent naar beneden. Over die onrustwekkende verdwijning binnen justitie geeft ook deze de regering geen enkel signaal: ze wil enkel inzetten op de alternatieve geschillenregeling, die nochtans minder waarborgen bieden.'

De regering wil ook 'plea bargaining' invoeren, waarbij een verdachte schuld kan bekennen. Daar heeft de Orde van Vlaamse Balies wel heel wat bedenkingen bij. Ook het plan om de raadkamer, de kamer van inbesluidigingstelling en een aantal correctionele zaken in de gevangenis te laten plaatshebben (het voorstel deed ook al in de vorige regeerperiode de ronde), vindt geen genade bij de OVB: 'Onder het mom van kostenbesparing en veiligheid wil deze regering de bevolking doen geloven dat wie voor een rechter verschijnt in een gevangenis zonder vooroordeel zal worden beoordeeld. Als iemand in de gevangenis een proces krijgt, impliceert dat dat die persoon als gevaarlijk wordt aangezien en er kans is op ontsnapping.' Ook Jan Nolf ziet dat niet zitten: 'Dat de strafuitvoeringsrechtbanken op de uitspraak na, bijna in de regel in de gevangenis zelf zitting houden, betekent niet dat dit nu ook voor verdachten moet. Het misbruik van de voorlopige voorhechtenis als drukmiddel en voorschot op straf, is nu al een van de belangrijkste verklaringen voor de overbevolking van gevangenissen. Zitting binnen de gevangenis muren met niet-veroordeelden zal via sfeerschepping en stigmatisering dat probleem op de spits drijven en het vermoeden van onschuld ondermijnen.'

LANDSCHAP

Ook aan de hervorming van het juridisch landschap wil de regering verder sleutelen. De kantons zouden worden hertekend. Ook daarvoor is Jan Nolf negatief gestemd: 'Het is een volstrekt achterhaalde oefening. De vrederechters hebben nu namelijk - zoals ze zelf wilden - een eigen korpschef gekregen, die verantwoordelijk is voor hun horizontale mobiliteit. Het zijn dus niet de papieren grenzen die aangepast moeten worden, maar de nieuwe mogelijkheden tot samenwerking tussen vrederechters onderling die geactiveerd moeten worden. Tenzij de pas verkozen korpschefs verkozen werden onder belofte van respect voor het eilandgevoel, natuurlijk. Het engagement tot hertekening van de kantongrenzen lijkt die vreemde stap terug eigenlijk te bevestigen.' De plannen voor een 'proefproject eenheidsrechtbank' wekte dan weer de ongerustheid van de socialistische partijen in de Kamer; die vrezen voor de specificiteit van de arbeidsrechtbanken en -hoven. Minister Geens gaf alvast aan dat het niet de bedoeling is om te raken aan de samenstelling met beroeps- en lekenrechters. De Orde van Vlaamse Balies wijst tot slot nog op het ontbreken van wettelijke of budgettaire maatregelen als voorbereiding op Salduz-bis. 'De EU-richtlijn inzake de bijstand van een advocaat bij het verhoor verplicht België om ten laatste op 27 november 2016 de huidige Salduzwet aan te passen. Dat maakt een grondige hervorming van de strafrechtsprocedure noodzakelijk. Zoniet dreigt de factuur voor de federale overheid substantieel zwaarder te zullen doorwegen.'

Op pagina 11 van deze krant gaat oud-rechter Walter De Smedt verder in op de plannen van de nieuwe regering voor het strafrecht en de strafrechtspleging.

Over het voorgestelde sociaal statuut voor magistraten vindt u op pagina 7 een interview met ARM-voorzitter Mirella Dom.

Overige plannen

- Inlichtingendiensten en OCAD moeten bijzondere aandacht besteden aan radicalisering binnen de gevangenissen.
- Eventueel BIM en BOM aanpassen in strijd tegen terrorisme.
- Verjaringstermijn Bende van Nijvel verlengd met 10 jaar.
- Vervolging inbreuken op terrorismewetgeving wordt prioriteit voor de minister van Justitie en het college van PG's.
- Regelgeving privédetectives wordt gemoderniseerd.
- Bekijken van beelden van bewakingscamera's wordt uitgebreid tot specifiek gemachtigde of daartoe opgeleide personen.
- De privacycommissie wordt hervormd.
- Genderwet, antiracismewet, antidiscriminatie wetten worden geëvalueerd en eventueel aangepast.
- Evaluatie van (onder andere) werking IGO en ARM 'teneinde rationalisering mogelijk te maken'.
- Bevoegdheid, samenstelling en werking HRJ worden onderzocht en eventueel hervormd.
- Geweld tegen kinderen verjaart minder snel.
- Invoering van een nieuw sociaal statuut voor magistraten, waaronder parttime werk voor oudere rechters.
- Inzetten op alternatieve geschillenbeslechting.
- Justitie kan daling van kosten voor telefonie/internet aan providers opleggen voor diensten die ze nodig heeft.
- Masterplan voor renovatie gerechtsgebouwen.
- Mogelijk andere externen in tuchtrechtbanken voor magistraten.
- Statuut voor de gerechtsdeskundigen in strafzaken.
- Pilotproject videoconferencing in de gevangenis.
- DNA-databank voor in verdenking gestelden seksuele misdrijven. Delen bij vrijspraak.
- Minimumdienstverlening in gevangenissen, bij veiligheidskorps en NCET.
- Evaluatie van de afkoopwet 'zonder de grondslag ervan opnieuw in vraag te stellen'.
- Bijsturing van de basiswet gevangeniswezen. Gedetineerden 'verantwoordelijkheidszin' bijbrengen.
- Er wordt gedacht aan een eenheidsloket bij de rechtbanken.